

Горбатова Надія Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри сучасної та бальної хореографії
Київського національного університету
культури і мистецтва
gorbatova@ukr.net

ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ (1945–1975 рр.)

Мета дослідження. Розглянути та проаналізувати особливості вищої хореографічної освіти в Україні (1945–1975-х рр.) в контексті поліпшення фахової підготовки викладацького складу технікумів та училищ з підготовки культурно-освітніх працівників, а також дослідити проблеми становлення і розвитку самодіяльного хореографічного мистецтва як важливого компонента хореографічної освіти. **Методологію** дослідження становить органічна сукупність базових принципів дослідження: об'єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, розвитку та плюралізму, а для досягнення мети дослідження використані наступні методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, конкретно-історичний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний. **Наукова новизна** полягає в комплексному дослідженні стану вищої хореографічної освіти в Україні в контексті реорганізації навчального процесу періоду 1945–1975 рр. та аналізі особливостей організації та роботи самодіяльних хореографічних гуртків у системі позашкільної освіти та дозвілдової діяльності. **Висновки.** Основні теоретичні засади самодіяльної хореографічної освіти в Україні 1945–1975 рр. розробляли структурні підрозділи Міністерства культури УРСР, Центрального Будинку народної творчості УРСР та керівники гуртків і ансамблів, які переймали досвід провідних викладачів хореографічного мистецтва, підвищуючи власний фаховий рівень та формуючи принципи і методи хореографічної педагогіки.

Ключові слова: вища хореографічна освіта, самодіяльні хореографічні гуртки, підвищення фахового рівня, методика викладання, наукові програми.

Горбатова Надежда Александровна, кандидат исторических наук, доцент кафедры современной бальной хореографии Киевского национального университета культуры и искусств

Хореографическое образование в Украине (1945-1975 гг.)

Цель исследования. Рассмотреть и проанализировать особенности высшего хореографического образования в Украине (1945–1975-х гг.) в контексте улучшения профессиональной подготовки преподавательского состава техникумов и училищ по подготовке культурно-просветительных работников, а также исследовать проблемы становления и развития самодетельного хореографического искусства как важного компонента хореографического образования. **Методологию исследования** составляет органическая совокупность базовых принципов исследования: объективности, историзма, многофакторности, системности, комплексности, развития и плюрализма, а для достижения цели исследования использованы следующие методы научного познания: проблемно-хронологический, конкретно-исторический, статистический, описательный, логико-аналитический. **Научная новизна** статьи заключается в комплексном исследовании состояния высшего хореографического образования в Украине в контексте реорганизации учебного процесса периода 1945–1975 гг. и анализе особенностей организации и работы самодетельных хореографических кружков в системе внешкольного образования и досуговой деятельности. **Выводы.** Основные теоретические основы самодетельного хореографического образования в Украине 1945–1975 гг. разрабатывались структурными подразделениями Министерства культуры УССР, Центрального Дома народного творчества УССР и руководителями кружков и ансамблей, которые перенимали опыт ведущих преподавателей хореографического искусства, повышая собственный профессиональный уровень и формируя принципы и методы хореографической педагогике.

Ключевые слова: высшее хореографическое образование, самодетельные хореографические кружки, повышение профессионального уровня, методика преподавания, научные программы.

Gorbatova Nadiya, candidate of historical Sciences, associate Professor of modern ballroom choreographed Kyiv National University of Culture and Arts

Choreographic education in Ukraine (1945–1975)

Purpose of Article. To review and analyse the features of higher choreographic education in Ukraine (1945–1975) in the context of improving the professional practice of the teaching staff of vocational schools and training schools for the training of cultural workers, as well as to explore the problems of the formation and development of the Amateur choreographic art as an important component of choreographic education.

Methodology. The methodology of the certain research is the organic combination of the basic principles of research: objectivity, historicism, systematic, integrated approach, development and pluralism, and to achieve the objectives of the study the following methods of scientific knowledge: problem-chronological, specific historical, statistical, descriptive, logical and analytical. **Scientific Novelty.** Scientific novelty of the work consists in a comprehensive study of the state Supreme choreographic education in Ukraine in the context of reorganization of the educational process of the period 1945–1975 and analysis of the organization and operation of Amateur dance groups in the system of extracurricular education and leisure activities.

Conclusions. The basic theoretical foundations of Amateur choreographic education in Ukraine 1945–1975 were developed the structural units of the Ministry of culture of the USSR, Central House of folk art of the USSR and the leaders of the groups and musicians who adopted the experience of leading teachers of choreographic art, enhancing their own professional level and shaping the principles and methods of dance pedagogy.

Key words: higher dance education, folk dance clubs, professional development, teaching methods, academic programs.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі хореографічна освіта в Україні набуває професійного розвитку, про що свідчить діяльність вищих та середніх навчальних закладів культури і мистецтв та самодіяльних танцювальних гуртків і ансамблів, які лишаються важливим компонентом в системі мистецької освіти, популяризуючи хореографію як вид мистецтва, що сприяє фізичному та духовному формуванню особистості. Головною тенденцією на сьогодні стає підготовка висококваліфікованих викладачів хореографії, тому актуальною темою для наукового дослідження є історія та тенденції розвитку хореографічної освіти в Україні другої половини ХХ ст.

Метою статті є дослідження стану вищої хореографічної освіти в Україні періоду 1945–1975 рр. та аналіз особливостей організації та роботи самодіяльних хореографічних гуртків в системі позашкільної освіти та дозвілєвої діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми становлення хореографічної освіти в Україні висвітлено в багатьох мистецтвознавчих працях та наукових розвідках (В. Беляєва, Т. Благової, П. Білаша, Г. Боримської, А. Гуменюка, К. Василенка, В. Уральської, В. Шеремета та ін.), проте особливості розвитку вищої хореографічної освіти в Україні 1945–1975-х рр. в контексті реорганізації навчального процесу задля поліпшення фахової підготовки викладацького складу технікумів та училищ з підготовки культурно-освітніх працівників, а також становлення і розвитку самодіяльного хореографічного мистецтва як важливого компоненту хореографічної освіти не було висвітлено в комплексному дослідженні, що зумовлює актуальність обраної теми.

Виклад основного матеріалу. По закінченню Другої світової війни з початком відбудови перед партійним керівництвом Радянського Союзу окрім економічних завдань постала ідеологічна проблема, що великою мірою пояснювалося побоюваннями щодо впливу західного способу життя, якого зазнали понад 70 млн. громадян, які опинилися на окупованих німецько-фашистськими військами територіях.

На нараді з питань пропаганди при ЦК КП(б)У, що відбулася 24–26 червня 1946 р. постало питання про ідеологічне спрямування культури і мистецтва, а відтак прийнято рішення про посилення контролю за роботою творчих спілок та мистецьких організацій. З позиції культурної відбудови держави повоєнного періоду пріоритетним стає розвиток художньої самодіяльності загалом і хореографічної зокрема. Оскільки справу соціалістично-правильного естетичного та ідеологічно вірного виховання

громадян партійне керівництво доручило культурно-освітнім та мистецьким установам, найголовнішими питаннями стали підготовка висококваліфікованих працівників хореографічної галузі, розробка методичних та навчальних про грам, репертуарних рекомендацій, підвищення кваліфікації викладачів-хореографів та популяризація хореографічного мистецтва.

1944 р. після реєвакуації відновило діяльність Київське державне хореографічне училище спочатку як хореографічне відділення Київської середньої спеціальної школи імені М.В. Лисенка (художній керівник Г. Березова), а з лютого 1945 р. як самостійний навчальний заклад – Київська хореографічна школа-десятирічка, на базі якої, згідно з розпорядженням Ради міністрів СРСР від 17 червня 1949 р., було відновлено як самостійний середній спеціальний навчальний заклад для підготовки артистів класичного балету. 1951 р. відбувся перший випуск дипломованих спеціалістів училища – 10 осіб.

Період повоєнної відбудови в Україні позначився відчутним збільшенням кількості культурно-освітніх закладів, професійних та аматорських, зокрема закладів хореографічної художньої самодіяльності. Варто зазначити, що хореографічна художня самодіяльність для дітей, підлітків та дорослих, розвиток якої в системі позашкільної освіти та дозвілєвої діяльності кінця 1940–1950-х рр. не розглядалася в контексті фізичної підготовки, як, наприклад, протягом 1910–1920-х рр., коли вона переважно була представлена заняттями з акробатики, гімнастики та ритмопластики [1, 184–185] і не відносилася до основних напрямів мистецької діяльності, зазнала відчутних змін. Передусім вони позначилися на естетизації хореографічної самодіяльності – класичний і народний танець замінює фізкультурний, до викладання запрошуються хореографи-практики [2, 99–100], а також розробляється спеціалізоване навчально-методичне забезпечення для хореографічної позашкільної освіти та дозвілєвої діяльності.

Так, наприклад, відповідно до щорічного звіту про роботу Управління художньою самодіяльністю комітету та Центрального Будинку народної творчості за 1948–1949 рр., якщо в жовтні 1945 р. в Україні діяло 1 287 хореографічних гуртків, то вже за кілька місяців, у січні 1948 р. – 2 457, а лише за рік, у 1949 р. їхня кількість збільшилася на третину і становила 3 027. Відтак, учнями хореографічних гуртків було понад 33354 особи [3, арк. 7]. Щодо жанрової приналежності, то серед аматорських ансамблів і гуртків переважали колективи народного танцю.

Заняття будувалися на оволодінні певним комплексом навчально-тренувальних вправ класичного екзерсису, вивченні основних позицій ніг, рук та постановки корпусу і народно-сценічного тренажу (створеного на основі класичного екзерсису, проте спеціально розробленого для розвитку якостей необхідних при виконанні народних танців), танцювальних рухів, їхніх комбінацій, а також постановці хореографічних етюдів, направлених на розвиток та вдосконалення техніки та сценічної майстерності та повноцінних композицій, поставлених викладачами гуртків з вивчених учнями танцювально-пластичних елементів.

Проте, викладання в самодіяльних хореографічних гуртках у переважній більшості не мало єдиної структури і проводилося за різними методами, що залежало насамперед від професійного рівня керівника.

Варто зазначити, що характерна для багатьох галузей культури і мистецтва періоду повоєнного десятиліття проблема – відсутність професійних кадрів, неабияк позначилася на хореографічній освіті. Т. Благова в статті “Хореографічна освіта в діяльності культурно-освітніх установ України середини ХХ ст.”, аналізуючи роботу самодіяльних гуртків наводить цифри: 65 % керівників гуртків мали нижчу освіту, 25 % загальну середню освіту і лише 10 % спеціальну середню освіту (дані станом на 1946 р.) [4, 44]. Цілком зрозуміло, що дана проблема лише породжувала нові – низький професійний рівень танцювальних гуртків та хореографічних колективів. До того ж далася в знаки і відсутність відповідного репертуарного матеріалу. Варто зазначити, що деякі самодіяльні танцювальні гуртки пропагували у своєму репертуарі

саме бальну хореографію (західноєвропейські танці), що, звичайно, не підтримувалося вищим культурним керівництвом, відповідно до ідеологічної ситуації в країні [5, арк. 12].

У сфері хореографічного мистецтва постало нагальне питання створення умов для поліпшення якості рівня професійної освіти. Наприкінці 1940-х рр. професійна підготовка кадрів культурно-освітньої галузі, зокрема й керівників хореографічних гуртків, проводилася на базі навчальних закладів у 16 технікумах освіти, що підпорядковувалися Комітету у справах мистецтв УРСР та Комітету у справах культурно-освітніх установ УРСР, а також за рахунок курсів підвищення кваліфікації, різноманітних семінарів (протягом 1948 р. на території УРСР було проведено 492 семінари для викладачів танцювальних гуртків) [6, 122] та консультацій з підготовки та перепідготовки фахівців хореографічних закладів різних рівнів. Діючий при Центральному Будинку народної творчості УРСР методичний кабінет хореографічного відділу займався розробками репертуару (згідно з ідеологічними засадами радянського суспільства, в ньому превалювали танцювальні твори, які оспівували трудові звершення та акцентували увагу на злободенних темах), навчальних програм для керівників хореографічних гуртків (у 1946 та 1947 рр. було розроблено та запроваджено три типових програми розрахованих на 200, 150 та 80 годин) [6, 112], положень про порядок проведення оглядів і конкурсів самодіяльного хореографічного мистецтва та видавництвом репертуарних збірок і методичних посібників (за 1948 р. – 4 репертуарних та 5 методичних збірок загальним тиражем по 30 000 та 10 000 прим.).

Т. Благова, наводячи навчальний план 15-денного Республіканського семінару, проведеного Центральним Будинком народної творчості УРСР у 1949 р. (слухання з методики хореографічної діяльності, народної творчості, громадсько-політичних дисциплін, репертуарних нововведень, обмін досвідом викладання хореографічного мистецтва та відвідування провідних гуртків), акцентує на доцільності поєднання практичної та теоретичної частини в методиці підготовки фахівців хореографічної освіти [7, 205–206].

Розвиток і становлення хореографічної освіти в Україні у 1950-ті рр. відбувалися в контексті культурно-мистецьких змін періоду хрущовської «відлиги». У відповідності до структури новоствореного, згідно указу Президії Верховної ради УРСР від 10 квітня 1953 р., Міністерства культури УРСР, опікуватися проблемами культурно-освітньої роботи, системи вищої та середньої спеціальної, а також дитячої освіти в галузі мистецтва став відділ навчальних закладів, який відповідав не лише за навчально-методичну та виховну роботу республіканських навчальних закладів, розробкою планів щодо підготовки кадрів та забезпечення необхідною навчальною літературою, а й здійснював контроль за професорсько-викладацьким та керівним складом вищих та середніх спеціальних навчальних закладів [8, арк. 28].

Станом на 1955 р. на території УРСР діяло 23 середніх культурно-освітніх навчальних закладів, які випустили понад 15,5 тисяч діячів культури і мистецтв, зокрема в галузі хореографічного мистецтва.

За ініціативою Міністерства культури УРСР протягом 1954 р. у 18 містах (Києві, Дніпропетровську, Харкові, Сталіні, Львові, Одесі, Чернівцях, Херсоні, Сімферополі та ін.) розпочали роботу технікуми з підготовки культурно-освітніх працівників, станом на 1958 р. до їхнього переліку додалися заклади спеціальної освіти в Гадячах, Дубно, Каневі, Кам'янці-Подільському, Миколаєві та Снятині, а 1962 р. – в Донецьку та Житомирі. Варто зазначити, що 1961 р. вищезгадані заклади було перейменовано на культурно-освітні училища [8, арк. 28].

Відповідно до пункту 14 постанови Ради Міністрів УРСР і ЦК Компартії України від 2 жовтня 1954 р. № 1548 “Про поліпшення підготовки, розподілу та використання спеціалістів з вищою і середньою спеціальною освітою” у навчальних закладах системи Міністерства культури заплановано провести низку заходів, спрямованих на поліпшення ситуації в галузі хореографічної освіти, комплектацію викладацького

складу технікумів професійними викладачами-хореографами тощо. Серед іншого було прийнято рішення про відкриття факультету з підготовки хореографів на базі Київської консерваторії, проте з архівних матеріалів дізнаємося, що протягом 1956–1960 рр. реалізувати його не вдалося [8, арк. 29].

Якщо в 1954–1955 навчальному році навчальний процес відбувався відповідно до старих навчальних планів (вивченню профільних дисциплін надавалося не більше ніж 20% годин), що великою мірою впливало на професійний рівень майбутніх хореографів, то вже з наступного навчального року Міністерством вищої освіти УРСР було запроваджено нові навчальні плани, згідно з якими кількість годин, відведена на вивчення профільюючих дисциплін (бального та народного танців) було збільшено вдвічі та впроваджено нові програми фахових дисциплін, розроблені кваліфікованим професорсько-викладацьким складом вищих навчальних закладів країни. Відтак вже з 1956–1957 навчального року хореографічна освіта у технікумах викладалася за новою програмою “Народні та бальні танці”. Проте, зазначимо, що проблема підготовки кваліфікованих кадрів у галузі хореографічного мистецтва й досі лишалася невирішеною. Як відзначає В. Шеремета, посилаючись на річний звіт поданий Міністром культури УРСР К. Литвином Заступнику голови Ради Міністрів УРСР М. Гречусі (№ 1567 від 20.07.1955), станом на 1955 р. серед 552 викладачів технікумів із підготовки культурно-освітніх працівників лише 10 викладачів-хореографів мали середню освіту, а тому у планах прийому на хореографічне відділення середніх спеціальних закладів УРСР на 1956–1957 навчальний рік, А. Сокальським, начальником Управління учбових закладів Міністерства культури УРСР, передбачено лише 160 місць [9, 134].

Відсутність висококваліфікованих викладачів у галузі хореографічної освіти негативно впливало не лише на підготовку кадрів у технікумах, а й загалом на роботу діючих культурно-мистецьких закладів – театрів опери і балету, музичної комедії, які потребували професійно підготовлених балетмейстерів-постановників; закладів мистецької освіти – театральних інститутів, консерваторій, професорсько-викладацький склад яких потребував негайного поповнення викладачами хореографічних дисциплін; мистецьких професійних та аматорських колективів – ансамблі пісні й танцю, хореографічні гуртки, яким бракувало професійних керівних кадрів тощо. Варто зазначити, що на початку 1950-х рр. в Україні діяло 4 828 аматорських хореографічних гуртків та 229 самодіяльних ансамблів пісні й танцю [10, арк. 64], натомість через брак спеціалістів діяла лише одна професійна державна хореографічна школа.

Необхідним кроком у реорганізації хореографічної освіти Міністерство культури УРСР вважало зміну навчальної програми Київського державного хореографічного училища. Відтак навчання тривало 8 років (з 11-річного віку) і учні замість певних спеціальних (обов'язковими спеціальними предметами лишалися “Бальний танок”, “Класичний танок”, “Український танок”, “Історико-побутовий танок”, “Народно-сценічний танок” та ін.) та деяких загальноосвітніх дисциплін останні три роки вивчали загальноосвітні дисципліни в обсязі передбаченому для середніх спеціальних училищ, а замість атестату про закінчення середньої школи отримували диплом про середню хореографічну освіту [11, 22].

Наступним кроком, відповідно до впровадженого Міністерством культури напрямку підготовки кваліфікованих спеціалістів у галузі хореографічного мистецтва, у 1957–1958 та 1958–1959 навчальних роках Київське державне хореографічне училище здійснило експериментальні набори на спеціальність “Методист художньої самодіяльності, керівник танцювального колективу”, по закінченню який, у 1961 та 1962 рр. відповідні дипломи отримали понад 60 випускників.

Політика Міністерства культури УРСР щодо спеціалізації самодіяльних танцювальних гуртків та колективів у 1945–1960 рр. була направлена на підтримку розвитку народної хореографії. Серед найвідоміших назовемо Дніпродзержинський самодіяльний ансамбль “Дніпро” (перший заслужений колектив серед самодіяльних

ансамблів України, заснований 1947 р., кер. К. Василенко), заслужений самодіяльний ансамбль танцю “Дарничанка” (1962–1970 рр., кер. К. Василенко), заслужений самодіяльний ансамбль народного танцю України “Ятрань” (кер. А. Кривохижа), самодіяльний ансамбль народного танцю “Дружба” (кер. Г. Клоков), ансамбль танцю “Свалява” (кер. М. Сусліков), заслужений самодіяльний ансамбль танцю “Юність Закарпаття” (з 1961 р. кер. М. Сусліков), Народний ансамбль “Шахтарська молодість” (кер. А. Доронін) та ін.

Проте, варто зазначити, що деякі викладачі-хореографи наполягали на доцільності ознайомлення гуртківців зі зразками бальної хореографії, особливо це стосувалося танців створених на елементах класичного і народного екзерсису [12, 29]. Відтак, накладаючи табу на “танго”, “румбу”, “фокстрот” та ін. “ідеологічно невірні” західноєвропейські танці, Міністерство культури дозволяло вивчати такі бальні танці, як “фігурний вальс”, “полонез”, “мазурка”, “полька”, “краков’як”, “венгерка”, “падеграс”, “падекатр” і, звичайно, радянські бальні танці – “Сударушка”, “Російський ліричний”, “Дозвольте запросити”, “Ятраночка”, “Український ліричний” та ін.

Величезний вплив на розвиток бальної хореографії у системі художньої самодіяльності відіграв Міжнародний конкурс бальних танців, що відбувся у Москві влітку 1957 р. у рамках Всесвітнього фестивалю молоді та студентів, на якому вперше в Радянському Союзі були представлені чотири танці європейської програми: повільний вальс, віденський вальс, швидкий та повільний фокстрот. Ця подія сприяла популяризації бального танцю та створенню нових самодіяльних колективів.

В УРСР, де станом на 1972 р. діяли 26 923 хореографічні гуртки [13, 3], з них понад 4 000 дитячих гуртків бального танцю, найвідомішими були Київський народний ансамбль бального танцю “Каштан” (кер. Б. Калініченко) та ансамбль бального танцю “Ритм” (кер. В. Корзінін), Харківський народний колектив бального танцю “Квітень” (кер. І. Назарова), Запорізький ансамбль бального танцю “Промінь” (кер. Л. Бочковик), Донецький самодіяльний гурток бального танцю “Ролл” (кер. О. Ждановський), Миколаєвський самодіяльний ансамбль бального танцю “Грація” (кер. Л. Сливняк), самодіяльні гуртки бального танцю під керівництвом В. Погорєлова, І. Маса, В. та С. Ковшових, С. Дороговцева, О. Одуда, В. Єлізарова, Н. Маршевої та ін.

Варто зазначити, що в 1970-х рр. змінюється і політика керівних органів держави щодо бальних танців. Так, наприклад, накази “Про завдання органів культури зі створення, пропагування та розповсюдження сучасних бальних танців” від 6 квітня 1970 р., “Про проведення конкурсу виконавців бальних танців” від 15 липня 1971 р., “Про участь органів і установ культури РРФСР у Всесоюзному конкурсі виконавців бальних танців” від 20 серпня 1971 р. та Положення “Про платні гуртки музичного виховання і хореографічні гуртки при початкових, восьмирічних і середніх загальноосвітніх школах Української РСР” від 3 січня 1975 р. свідчать про активізацію пропаганди масового бального танцю.

Методичному забезпеченню та підвищенню кваліфікації викладачів бальної хореографії приділялася велика увага, особливо в період підготовки до Всесоюзних та Республіканських конкурсів виконавців бальних танців. Так, наприклад, 1974 р. було видано навчальний посібник “Сучасний бальний танець” (під ред. В. Стріганова та В. Уральської), у Києві – збірку бальних танців “Ритми”; у Москві відкривається Заочний народний університет мистецтв, де займаються проблематикою бального танцю, популяризуючи нові, створені на основі національних культур народів СРСР танці, наприклад: “Сударушка”, “Калинка”, “Повільний російський”, “Туяна”, “Полька-янка”, “Дагестаночка”, “Картулі”, “Ятраночка”, “Бійчаночка”, “Андижанська полька”, “Український бальний”, “Коряцький бальний”; провідні хореографи – Л. Богаткова, Л. Школьніков, Л. Степанова, Шаригін та ін., під егідою методичного кабінету Міністерства культури СРСР та Центрального будинку народної творчості здійснювали записи бальних танців, які сприяли роботі керівників танцювальних колективів при підборі репертуару та підготовці до конкурсів; за підтримки

Республіканського будинку художньої самодіяльності профспілок в багатьох областях УРСР відбулися семінари для керівників ансамблів бальних танців.

Варто зазначити, що у програму конкурсів виконавців бальних танців, окрім радянських бальних танців входили й танці з європейської та латиноамериканської програм, такі як: “Повільний вальс”, “Віденський вальс”, “Повільний фокстрот”, “Швидкий фокстрот”, “Танго”, “Самба”, “Пасадобль”, “Ча-ча-ча”.

Наукова новизна статті полягає в комплексному дослідженні стану вищої хореографічної освіти в Україні в контексті реорганізації навчального процесу періоду 1945–1975 рр. та аналізі особливостей організації та роботи самодіяльних хореографічних гуртків в системі позашкільної освіти та дозвіллевої діяльності.

Висновки. Отже, пріоритетним питанням поставленим перед Міністерством культури УРСР протягом 1945–1975 рр. стало питання підготовки професійних викладачів хореографічного мистецтва, методистів художньої самодіяльності, керівників танцювальних колективів та підвищення фахового рівня викладацького складу технікумів з підготовки культурно-освітніх працівників.

Основні теоретичні засади самодіяльної хореографічної освіти в Україні протягом 1945–1975 років розроблялися структурними підрозділами Міністерства культури УРСР, Центрального Будинку народної творчості УРСР та керівниками гуртків і ансамблів, які переймали досвід провідних викладачів хореографічного мистецтва, підвищуючи власний фаховий рівень та формуючи принципи і методи хореографічної педагогіки. Протягом наступних десятиліть у процесі активного розвитку та популяризації професійного та самодіяльного хореографічного мистецтва, збагачується жанрова та урізноманітнюється тематична складова, зростає майстерність виконавців, безумовно, за рахунок підвищення кваліфікації керівників та педагогів хореографічних колективів.

Література

1. Благова Т. О. Історико-педагогічний аспект хореографічного виховання школярів / Т. О. Благова // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 180–188.
2. Самодеятельное художественное творчество в СССР : Т. 1, кн. 2 : Очерки истории. 1930–1950 гг. : в 2т., 3 кн. / ред. Л. П. Солнцева. – Санкт-Петербург : Дмитрий Буланин, 1999. – 552 с.
3. Годовой отчет о работе Управления художественной самодеятельности комитета и Центрального Дома народного творчества за 1948 год. – ЦДАВО України, ф. 4762, оп. 1, од. зб. 239, 20 арк.
4. Благова Т.О. Хореографічна освіта в діяльності культурно-освітніх установ України середини ХХ ст. / Т.О. Благова // Зб. наук. праць Херсонського державного університету. – Серія «Педагогічні науки». – Випуск 58. – Херсон : ХДУ, 2011. – С. 43–48.
5. Годовой отчет о работе Управления художественной самодеятельности комитета и Центрального Дома народного творчества УССР за 1947 год. – ЦДАВО України, ф. 4762, оп. 1, од. зб. 149, 49 арк.
6. ЦДАВО України, ф. 4762, оп. 1, спр. 287, 251 арк.
7. Благова Т.О. Організація педагогічного процесу в системі хореографічного аматорства в Україні / Т.О. Благова // Педагогіка і психологія професійної освіти: науково-методичний журнал. – 2012. – № 6. – Львів : видавництво Львівської політехніки. – С. 201–208.
8. Міністерство культури УРСР. Відділ навчальних закладів. Документальні матеріали постійного зберігання за 1953–1968 роки, ф. 5116, оп. 12, т.1. спр. 153.
9. Шеремета В. Становлення вищої хореографічної освіти в Україні у повоєнний період / В. Шеремета // Нова педагогічна думка : наук. журнал / Рівнен. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; гол. ред. М. А. Віднічук. – 2012. – №. 2. – С. 132–140.
10. ЦДАВО України, ф. 4762, оп.1, спр. 442, 163 арк.
11. Листування з вищими організаціями з питань відкриття нових навчальних закладів, навчально-виховної роботи за 1955 рік №17-439-1коп.29 12.03.1955 р. Центральний комітет КП України, ф.4, оп.12, од. зберігання 67.

12. Василенко К. Украинские танцы на клубной сцене : науч. пособ. / К. Василенко. – Москва : Профиздат, 1960. – 318 с. : илл., ноты.

13. Антипова І. М. Танцювальний гурток у клубі : посібник / І. М. Антипова. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ : Мистецтво, 1972. – 143 с.

References

1. Blagova, T. A. (2012). Historical and pedagogical aspect of the choreographic education of students. Aesthetic education of children and youth: theory, practice, perspectives of development : collection of scientific works (pp. 180-188). Zhitomir : [in Ukrainian].

2. Amateur artistic creativity in the USSR (1999). Saint Petersburg : Dmitry Bulanin [in Russian].

3. Hodovoi otchet o rabote Upravleniya khudozhestvennoi samodeiatelnosti komyteta y Tsentralnogo Doma narodnogo tvorchestva za 1948 hod, 1949. – TsDAVO Ukrainy, f. 4762, op. 1, od. zb. 239, 20 ark. [in Russian].

4. Blagova T. A. (2011). Ballet education in the activities of cultural and educational institutions of Ukraine of the mid-twentieth century. Collection of scientific proceedings of Kherson state University, 58, 43-48. Kherson : KSU [in Ukrainian].

5. Hodovoi otchet o rabote Upravleniya khudozhestvennoi samodeiatelnosti komyteta y Tsentralnogo Doma narodnogo tvorchestva USSR za 1947 hod, 1948. – TsDAVO Ukrainy, f. 4762, op. 1, od. zb. 149, 49 ark. [in Russian].

6. TsDAVO Ukrainy, f. 4762, op.1, spr. 442, 163 ark. [in Russian].

7. Blagova T. A. (2012). The Organization of the pedagogical process in the system of choreographic amateurism in Ukraine. Pedagogy and psychology of professional education: scientific-methodical journal, 6, 201-208. Lviv : Lvivska politexnika [in Ukrainian].

8. Ministerstvo kultury URSR. Viddil navchalnykh zakladiv. Dokumentalni materialy postiinoho zberihannia za 1953-1968 roky, f.5116, op.12, t.1. spr. 153.

9. Sheremeta V. (2012). Formation of higher choreographic education in Ukraine in the postwar prod. Nova pedagogichna dymka, 2, 132-140. Rivne [in Ukrainian].

10. TsDAVO Ukrainy, f. 4762, op.1, spr. 442, 163 ark. [in Russian].

11. Lystuvannia z vishchymy orhanizatsiiamy z pytan vidkryttia novykh navchalnykh zakladiv, navchalno-vykhovnoi roboty za 1955 rik №17-439-1kop.29 12.03.1955 r. Tsentralnyi komitet KP Ukrainy, f.4, op.12, od. zberihannia 67. [in Ukrainian].

12. Vasilenko, K. (1960). Ukrainian dances on the club scene. Moscow : Profizdat [in Russian].

13. Antipova, I. M. (1972). Dance circle at the club. Kiev : Mystetstvo [in Ukrainian].